

Maъrifat

معرفت
МАЪРИФАТ

1931 йил 4 июлдан чиқа бошлаган

1992 йил 9 СЕНТЯБРЬ, ЧОРШАНБА

№ 75 (6571).
Баҳоси 1 сўм 50 тийин.

Қонун қандай амалга оширилмоқда?

Бу қонунни халқ таълими ходимлари кўндан бери ораётган кутар эдилар. У умумхалқ муҳокамасига ташлаётган маффаълор кишилар лойиҳани фаоллик билан муҳокама қилдилар, таклифларини, қўшимчаларини киритдилар. Чунки улар халқ таълими тўғрисидаги Қонун ўқув юртлари, қолаверса, маориф билан бевосита боғланган бошқа ташкилотлар учун ўзига хос фаолият асоси эканлигини яхши билишарди.

Халқ таълими тўғрисидаги Қонуннинг қандай амалга ошириладигани хусусида туркум мақодалар чоп этишни бошлар эканмиш, биз ўз олдимизга фақатгина тармоқнинг бугунги кунини кўрсатишни мақсад қилиб олганимиш йўқ, аввало унинг келажакига назар солимоқчимиз, таълимни ривожлантириш истиқболини аниқлаб олмоқчимиз, мактабимизнинг бундан кейинги йўлини белгилаб олмоқчимиз.

Янги руҳи остида берилган илк мақоламиз давра субхати асосида ёзилган. Бу сўхбатда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг шу йил 2 июль куни бўлиб ўтган 12-чақириқ ўнинчи сессияси «Таълим тўғрисида» Қонун қабул қилди. Унда ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ҳаётда мустақилликни қўлга киритган республикамизнинг орау-ўйлари ўз аксини топган. Қонунда таълим тизимини юқоридан туриб бошқаришга барҳам бериш тенденцияси давом эттирилган ва ўқув-тарбия муассасалари фаолиятини ўта бирхиллаштиришга чек қўйилган.

Таълим — ҳар қандай халқнинг миллий қайта туғилиши асоси. Қонун мустақил давлатимизни шундай йўл тутишга ундайди ва Ўзбекистоннинг дунёдаги энг ривожланган давлатлар қаторига олиб чиқиш йўллари билан белгилаб беради. Янги қонун ўқув юртлари фаолиятини мактаб ҳаёти барча жараёнларини халқчиллаштиришга, халқ таълимининг барча бўғинларига раҳбарлик қилишга йўналтиради. Бундан кузатиладиган мақсад аниқ — жамият ўсиб келаётган авлоднинг ҳосил қилмоғи лозим.

БОШЛАНИШИ ЯХШИ

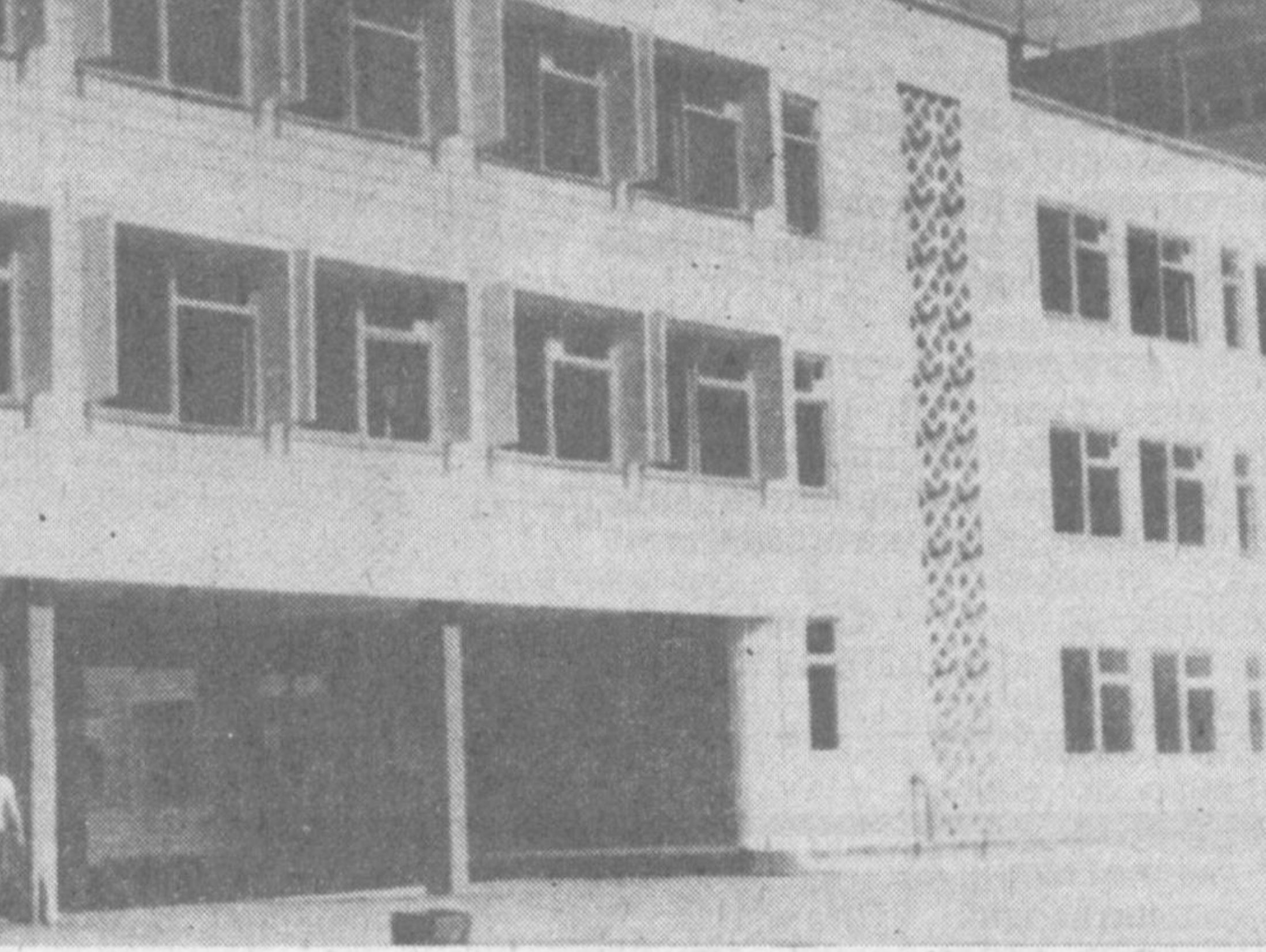
Н. АФАНАСЬЕВ:
— Мен Ўзбекистон Республикасининг таълим тўғрисидаги Қонуннинг ўзига хос хусусиятларига тўхталиб ўтмоқчиман.
1986 йилги Қонундан фарқли ўлароқ янги ҳуж

жатдан қўллаб иккинчи даражали модда ва бўлимлар тушириб қолдирилган, янгиликлар мазмунан бойитилган, аниқлик киритилган. Қатор моддалар давр талаби асосида қайта ишланган. «Таълим тўғрисида»ги Қонунга мутлақо янги муҳим моддалар киритилган: 1. Таълимнинг бошқарилиши давлат ва жамоатчиликка асосланган хусусияти мустаҳкамланади.

2. Барча шаклдаги хусусий таълим муассасалари жорий қилинади, уларнинг юридик шахс сифатидаги ҳуқуқий мақоми, фақат қонунга бўйсунуши белгиланади; уларнинг молжавий, ҳўжалик ва кадрлар мустақиллиги, ҳўқуқдаги тенгликлари нафолатланади.
3. Давлат ўқув юртлари билан бир қаторда давлатники бўлмаган ўқув юртлари ҳам фаолият кўрсатиш ҳўқуқига эга бўлади.
4. Республикада таълимнинг муҳим тизим жорий этилади. У ўз ичига қўйиладиганлари олади: — мактабгача тарбия таълими; — умумий таълим; — мактабдан ташқари таълим; — ҳўнар-техника таълими; — ўрта махсус таълим; — олий таълим.

— илмий ва илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш; — кадрлар касб малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш; — оилавий таълим; — мустақил таълим олиш. Шу тарихда таълим тизимининг узлуксизлиги белгиланади. У ўқув режалари ва дастурларининг муштариқлигини, таълим босқичлари ва шаклларининг ўзгарилишини, таълимнинг давлат стандартига мувофиқлигини таъминлайди.
5. Илк бор таълимнинг давлат стандарти ва таълим таълим тизимининг жорий этилиди. У дунё амалиёти меъорларига ва таълим даражасига, ўқув нарузкаларига ҳўжмига қўйиладиган асосий талабларга мос келиши лозим.
6. Давлат ўқув-тарбия муассасаларида сиёсий фаолият ва тарғибот тақиқланади, уларнинг мафкуравий тоифалар ва турли партия ҳамда ижтимоий-сиёсий ҳўракатларнинг таъсиридан холи бўлиши белгиланади.
7. Замонавий жамият эҳтиёжларига мос келувчи таълим соҳасида кенг нафолатлар берилади. Бунда таълим олувчининг ижтимоий келиб чиқиши, жинси, тили, ёши, ирқи, миллати, сиёсий мансублиги, ижтимоий ва мулкий аҳволи, қандай иш билан машғуллиги, турар жойи, республика ҳўдудиди қанча муддат яшаш, эҳтиқоди, динга муносабатидан қатъи назар қобилияти, қизиқиши ҳўсобега олинмиши керак.

(Давоми 2-бетда).



ТОШКЕНТДА ТУРК ЛИЦЕЙИ

Маълуминчаким, сўнгги пайтларда Ўзбекистоннинг бир неча катта шаҳарларида турк оғаларимиз дийец ошчирларни, деган миш-мишлар қўлоққа чалинган. Хозирда эса бу миш-миш ҳўқиқатга айланган. Тошкент шаҳридаги турк лицейи а янги ўқув йилидан бошлаб пойтахтимиз ўқувчилари қатъий бошлашди. У ердаги шарт-шароитнинг ва шининг ташкил этилиши натижалар чаким бўлмаслиқидан дарак бериб турибди.
Тасвирларда: 1. Лицейнинг умумий кўриниши. 2. Туркиялик муаллимлар ўқувчилар ва ота-оналар билан доимий мулоқот олиб боришади.
Р. Албеков суратлари.



ТАКЛИФ, МУЛОҲАЗА

ЯЊГИЧА ЁНДАШАЙЛИК

Мамлакатимиз мустақилликка эришганига бир йил бўлди. Мустақиллик йўлидаги дастлабки машаққатли қадамларни босиб ўтаётимиз. Мустақил давлат истиқболни ёш авлод тарбияси билан чамбарчас боғлик. Ёшлар тарбиясини яхшилаш учун маорифнинг барча тизимлари моддий жиҳатдан бой бўлиши, ўқув дастурлари ва дарсликлари мукаммал бўлмоғи лозим. Ўқув дастурлари ва дарсликлари давлат ва миллат ўтмишини ҳўқоний ақс эттирган, келажакка ишонч уютга оладиган, ижтимоий, иқтисодий, ахлоқий, техник билимларини ўзда мужассамлаштирган миллий анъана ва удувларини эътиборга олган ҳўлда яратилмиши зарур.

Бу хусусда ҳўзиргача қўпгина фикр-мулоҳазалар айтилган, таклифлар киритилган. Мен ҳам айрим фикрларимни билдиришни эдим.
Ўғил ва қиз болаларни алоҳида-алоҳида ўқитиш ҳўқиқатдаги фикрлар ўрнини деб ҳўсобилайман. Фақат дастлабки пайтда бунинг айрим дарслардагина қўлланган маъқул. Мактаб ўқув дастурларида барча синфларда меҳнат таълими дарсларига анчагина вақт ажратилган. Шундай бўлса-да, қўпгина ёшлар кундалик турмушда ва рўзғорда учрайдиган юмушларни бажаришга нўноқ, ўқувчи, амалий кўникмаларга эга эмаслар. Меҳнат дарсларининг қатъий кўрсатилган дастур асосида, яна самарасиз ўтилади. Ётгани оқибати эмасми бу? Бундан кўра мактабнинг моддий базасини, миллий анъаналарини, маҳаллий шароитни ва ўқувчилар қизиқишини эътиборга олиб, ўғил ва қиз болалар учун алоҳида дастурлар асосида дарс ўтиш жўде яхши самара берган бўларди.

Мен кўп йиллардан (6 йил) бўли «Одобнома» дарсини олиб бораман. Тажрибам борлиги ва дарсларга пухта тайёроланганима қарамасдан, қўпгина мавзуларни аниқроқ ва тушунарлироқ ёритишга қўйиладиган, андиша қиламан. Агар қизлар учун аёл ўқитувчи дарс ўтса, фойдалироқ бўларди.

Ижтимоий тарбия дарсларида ҳам ўғил ва қиз болаларни ажратиб ўқитиш лозим. Шундай қилсакгина, биз ёшларда миллий ҳўракатни шайланган ра оламиз, миллатимизга хос бўлган одоб ва ахлоқ тарбиясини бери оламиз.

Барча мактабларда ягона дастур асосида ислом дини асосларини ўрганишга ҳўзирдан қўришни зарур деб ҳўсобилайман. Истамган ота-она бу дарсадан ўз боласини озод қилиш ҳўқиқига эга бўлсин. Ҳўқонинг қўпгина давлатлари маорифда диний билимларни етарлича вақт ажратилганини сир эмас. Қолаверса, ислом дини инсонларни адолатга, эзгуликка, меҳр-мурувватга даъват этди. Ислом дини ниге сувнаган аждодларимизни қудратли давлатлар яратганлар, бу давлатларда илм-фан, маданият, миллат гуллаб яшанган. Бунинг ҳўч ким инкор этолмайди.

Ўғил ва қиз болаларни алоҳида ўқитиш ва диний билимларни ўрганиш учун зарур бўлган дарс соғларини айрим (масалан, рус тили ва адабиёти, меҳнат таълими) дарсларни қисқартриш ҳўсобида олиш мумкин.

Ҳўч иккиланмасдан юқориди айтилганларни амалга оширишга киришмоқ керак. Ёшлар тарбияси узоқ ва машаққатли меҳнат талаб қилган. Яхши ўйланган режа асосида, пухта ва изчил амалга оширилган тарбия эртага бўлмас индиға албатта ширин мева беради. Фақат муаммага янги-ча ёндашмайлик, ишга сидқидилдан киришмайлик.
Ж. ШЕРМАТОВ,
Ўзбекистон Республикаси Фалларор районидидаги 12-ўрта мактаб директори ўринбосари.

МУКОФОТ МУБОРАК
Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг бир йиллиги муносабати билан бир гуруҳ журналистлар узоқ йиллар фидоқорона меҳнат қилганлиги, матбуотини ривожлантиришдаги ҳизматлари, ижтимоий ҳўдада фаол иштирок этганликлари учун Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармониға мувофиқ «Маърифат» газетасининг Зарифот воҳаси бўйича муҳбири Зайна БАҲРИЕВАга «Ўзбекистон Республикасида ҳизмат кўрсатган журналист» фаҳрий унвони берилади.

З. ҲАСАНОВА,
Тошкент шаҳар А. Икромов районидидаги 62-ўрта мактабнинг рус тили ўқитувчиси.

Педагог ўйлари

ЯҚИН КЕЛАЖАК МАКТАБИ

ундовчи таълимот ва ҳадислардан кенгроқ фойдаланиш пайти келди. Бунинг учун маориф ва таълим соҳасида янгича услуб-методларни ишлаб чиқиш керак. Чунки бугунги кундаги вазият ва мустақиллигимизни мустаҳкамлаш учун бу ишга астойдил киришмоқ кераклигини аниқлаш лозим.

Шунингдек, ёнимиздаги қардош миллатлар бизнинг руҳимизга энг яқин бўлган мусулмон давлати Туркия халқларининг таълим соҳасидаги ютуқларини ўрганиб, ўзимизнинг жумҳуриятга тадбиқ қилишимиз керак бўлади. Шунинг учун Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирилик қардошларимиз билан яқиндан алоқа ўрнатиш жўқиди шартномалар тузган. Эндиги вазиға улардаги илгор услубларни амалга жорий қилиш юзасидан собитқадимлик билан иш олиб боришдан иборат.

Еш авлод тарбиясини қайтадан қўришининг дастлабки пойдеворини бугундан бошлаганимиз маъқулдир. Бунинг учун мактабларимизда инсоншўнослик дарсларини жорий қилиш лозим, деб ўйлайман. Бу дарсларда, асосан, боболаримиз ёзиб қолдирган инсонни қамолот сари ундайдиган таълимотни тарғибот қилмоқ фойдали бўлур эди.

Саъдийнинг «Бўстон» ва «Гўлистон» асарларидан фойдаланиб, эзгуликни ўргатсақ, А. Навоий асарларидан одамийликни, олижаноб фазилятларни ўргатишни йўлга қўя олсак, айни муддао бўларди. Зеро, ҳўазрат Навоий баён қилгандек:
Одамий ёрсанг демағил одамий,
Онанигим йўқ халқ гаமிдин гами.
Модомики, одам бўлиб ўз қадриятимизни ўзимиз кашф қилмас эканмиш, асл инсон бўлишимиз даргумондир.

Модомики, одам бўлиб ўз қадриятимизни ўзимиз кашф қилмас эканмиш, асл инсон бўлишимиз даргумондир.

Кишиға зебу-зийнат —
Ҳўкмет ва донишдир.
А. НАВОЙИ.

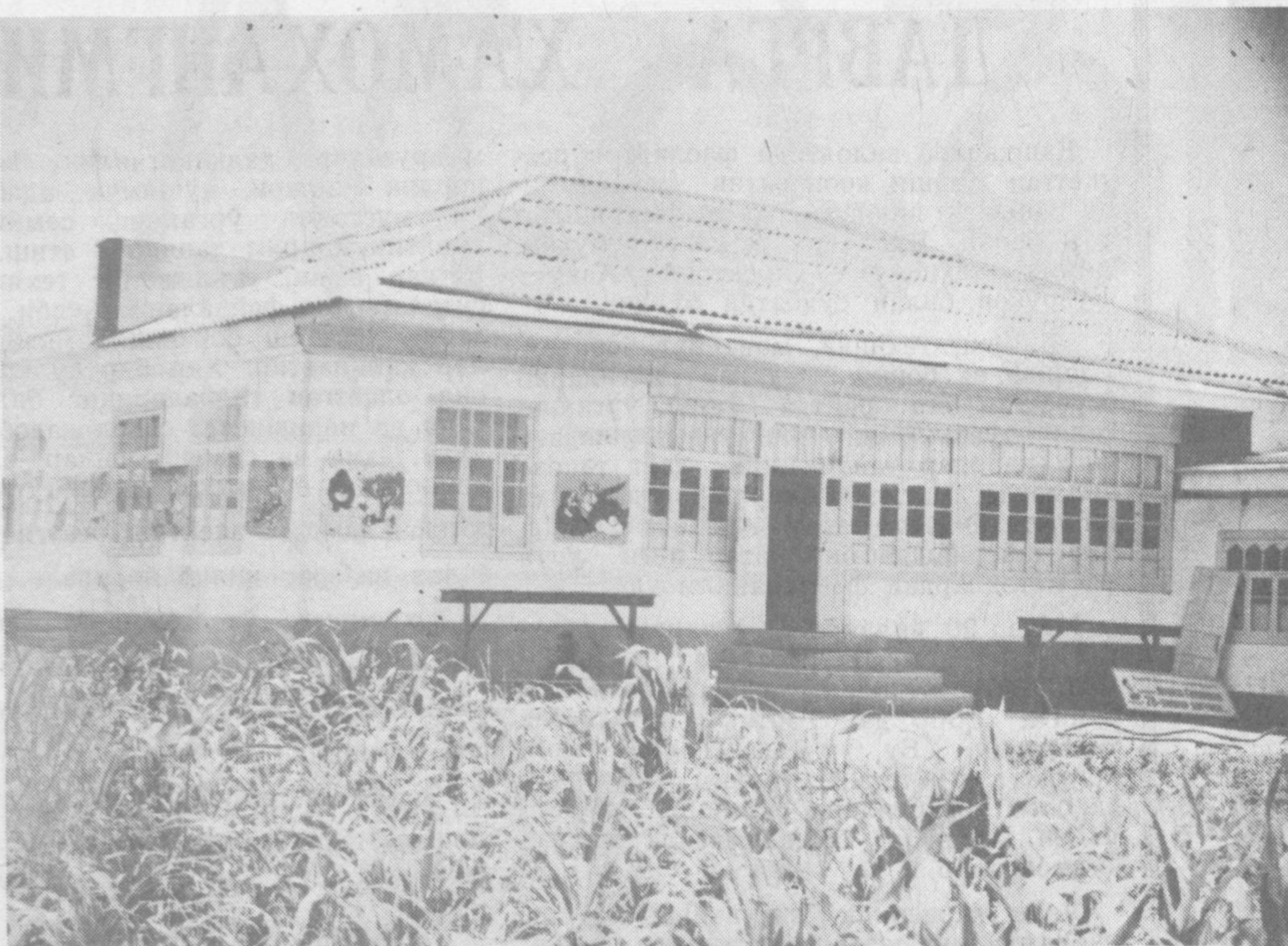
Улуғ бобомиз ҳўазрат Алишер Навоийнинг шубу ҳўкметли сўзлари менинг тасаввуримдаги мактабнинг пештоқида зарҳал билан ёзилган бўлиши керак.

Ўзбек тили давлат тили ҳўқуқини олиб, жумҳуриятимиз мустақилликка эришгандан сўнг шу нарса равшан бўлдики, энди турғунлик давридаги қўлланма ва эски усуллар билан қўлланган мақсадга эришиб бўлмайди. Шу сабабли, энг аввало, ўқитишдаги турғунлик сарғитлари бўлиши, бизнинг авлодимиз учун ёт бўлган марксизм-ленинизм ҳўларини сингдирилган дарсликлардан тезроқ воз кечиб, улуғ боболаримиз таълимотидан кенгроқ фойдаланишни тўла йўлга қўйишимиз лозим.

Ахир шу таълимот асосида Абу Али ибн Сино, Беруний, ал-Хоразмий, Улуғбек, Алишер Навоий, Бобур каби ўнлаб алломалар етишиб чиққани ҳўч кимта сир эмас-ку. Демак, мактабларимизда эътиборлиликка ундовчи атеистик тарбиядан воз кечиб, қадимий эътиқод — имон, поклик ва ҳўлоллиқка

Муштариёлар диққатига
Maъrifat
1993 йил учун ОБУНА ДАВОМ ЭТМОҚДА
ОБУНА БАРЧА АЛОҚА БўЛИМЛАРИДА, ИШ ВА ўқиш жойларида жамоатчи МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИЛАР ТОМОНИДАН ЧЕКЛАНМАГАН МИҚДОРДА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.
ОБУНА БАҲОСИ: БИР-ЙИЛГА — 264 СўМ.
ЯРИМ ЙИЛГА — 132 СўМ.

Муштариёлар фикр билдиради
«МЕН «МАЪРИФАТ»ГА ОБУНА БўЛДИМ. СИЗ-ЧИ?...»
Бу томонига ҳам аҳамият сатиб қўйишди. Демак, улар бершишга қўришди.
Биз педагоглар эса ҳўмиша шароитнинг қандай бўлишига қарамай, ўз рўномамиз — «Маърифат»ни қўллаб-қўватлайвераёмиз.
Мўмин ҲОШИМХОНОВ,
Жиззах давлат дорилфунун психология кафедраси ўқитувчиси.
Вақтинчалик юзага келадиган тақчилликдан қўз юмиб бўлмайди. Албатта, истиайимиз йўқим, бу тақчилликлар аҳолининг иқтисодий аҳволига катта таъсир этади. Лекин ана шундай пайтда, айтиш мумкинки, аҳолининг асосий қисми матбуот нашрларини ўқимаслиги, қўндалик хабарлардан бебаҳра қолаётганлиги янада ачинарли ҳолни юзага келтиради.
Бир мисол. Шу йил олий илмоғларнинг бир қисмида абитуриентларнинг қабул қилинида имтиҳонлар тест усулида ўтказилди. «Маърифат»да бу ҳўда батафсил маълумот бериб борилади. Шунга қарамай, олий кимсаларни қўз тўрайилган, эътиборларимиз ҳам бундан бебаҳар эканликларини кўриб боришимиз лозим.
Бир неча йилларки, «Маърифат» менинг энг сўқулки рўномамаларимдан бирта айланган. Унда бериладиган ҳар бир нарсани — оддий хабардан тортиб катта-катта мақодаларгача ўқиб бораман. Тан олиб айтишим керак, рўнома сўнгги йилларда ҳўр жиҳатдан кескин ўзгарди. Бир қўпчилик, расмийчилик каби иллатлардан воз кечганилиги билан педагогларимиз қалб кўриға кириб бормоқда, демак, хато ҳўсобидамаса керак.
Айниқса, таълим-тарбия борасида таъриба ва илморларнинг таъриблари, улар билдираётган фикрлар қўпчилик педагоглар учун дастурламалар бўлиб келадиганлиги сир эмас.
Афсуски, рўнома фақат педагоглар жамоаси учун эмас, балки кенг жамоатчиликка, халқ зиёлиларига мулжалланганлигини кўпчилики аниқлаб етганга ўхшайди. Тақлимим — келгуси йилда рўномаманинг жонқўяр ходимлари масаланинг



ПОЙДЕВОРИМИЗ МУСТАҲКАМ БЎЛСА...

Андижон вилояти халқ таълими бошқармасининг бошлиғи Жўрабой Халилов:

— Бугунги кунда ҳар жабҳада янгилаш, янгилаш, имконият қилдириш, маблаг қилдириш... Хуллас, мустақил жумҳуриятимизни тезроқ иқтисодий бўҳронлардан олиб чиқиб кетиш учун ҳар соҳанинг кишилари астойдил кураш бошлаганлар. Қарга қараманг, тижорат дўконлари, воситачи расталар, у шаҳардан нарса олиб келиб, бу шаҳарда сотаётган ишбилармонларга кўзингиз ташани. Эҳтимол, шундай кишиларнинг ҳам маълум маънода тараққиётимизга ҳиссаси бордир, аммо мен мустақил Ўзбекистонимизнинг ёрқин келажagini том маънодаги таълим ва тарбияда деб билман. Қайсики юрда ёшлар, айниқса, болалар чўқур фан асосларига ўқитилмас экан, чинакам тарбиячилар қўлида тарбия топмас экан, ундай юртин ҳар қандай уста савдогар ҳам боқолмайди, тарққий эттиролмайдди. Бугунги кунда бутун жаҳонни ўз иқтисодий қуввати, ривожланган техникаси билан қўйиб қолдириб келаётган Япониянинг асримиш бошидаги аҳоли ва уларнинг бу йўлдаги курашларини бир оқлайлик. Хўш, бизда-чи? Албатта, бугунги кунда жумҳуриятимизда халқ таълимига эътибор олдинги йилларга қараганда анча кучайтирилди. Лекин ҳар жабҳада иқтисодий таълим, боғчаларимиз, мактабларимиз ва бошқа болалар муассасаларини ҳам четлаб ўтмади. Айниқса, мактабгача болалар муассасаларининг бугунги аҳоли жиғидий таъшишларига эътибор. Биноларнинг, жиҳозларнинг, ўйинчоқларнинг етишмаслиги ёнига озиқ-овқатларнинг тақчиллиги келиб қўшилди. Биздаги таъчиллик, тежаш бошқа соҳалардаги каби дарров сезилмайди. Аммо йиллар ўтиши билан ёмғирдан кейинги кўзиқориндай потаб қўринадик, ундай кунлардан худо асрасин.

Ўзбеклар азал-азалдан серфарзанд, саҳий бўлган. Ўзи эмаса емайдики, боласига едиради, кийи й кийдиради. Хозир ҳамма ерда иқтисодий қийинчилик бўлиб турса ҳам, тўйларимизнинг аввалгидай бўлаётгани ҳам шунинг кўрсатиб турибди. Ҳақанилик Халил отанинг ҳиммати ана шунинг белгисидир. Бугунги кунда вилоятимиз бўйича 954 та болалар боғчаси ишлаб турибди. Улар ўз бағрига 137816 болани олган. Бу жуда катта рақам. Аммо ўша рақам боғчага тортинчи керак бўлган болаларнинг атғи 43,5 фоизини ташкил этишини билганимида киши ўйлаши қолади. Демак, яна 56,5 фоиз бола ота-оналарнинг ишларига халақит бериб юрибди. Ёки шунча бола етарлик овуқат билан таъминланмай ёки дастлабки бошқич тарбиядан қолиб юрибди. Худди шу ўринда Халил отанинг ҳиммати жуда улкан савабга тенглаштиригим келади. Бутун вилоятимиз маърифчилари, ота-оналар саҳийқабл отага таъзим қиламиз. Бу шу нарсани кўрсатадики, ўзбек халқи ҳеч қачон бир-бирини оч қўймас экан, улду мақсад сари олганганда, ора йўлда ташлаб кетмас экан.

ХАЛИЛ ОТАНИНГ АРМОНЛАРИ

— Ўғлим, нега одамлар бунчалик «бузилиб» кетди? Қаердан келиб қолди бунча ёмон одамлар? Имомни, эътиқодли халқнинг боласи ҳеч бўлмаганда ота-онасига ўхшати керак-ку! Шуларни ўйлаб кечалар уйқум қочиб кетади. Бунинг сабабларини топаддай ҳам бўлмаган ўзимча. Биз кейинги йилларда ташқи тозалик, ташқи бойликка берилиб кетдик. Ўзингиз ўйлаб кўринг, қишлоғингизда бирорта пули қўп одам бирорта камбағалга эҳсон бердими? Очқик закот берган одамни кўрдикми? Англини суриштириб кўрсангиз, кўпчилиги Ишларимиз закот деган сўзни тунуниб етишмайди ҳам. Унинг ўрнига... эҳсонлар қилинапти. Қанақа эҳсон, биласизми? Одам айтишга ҳам тилинг бормади. Тўй, хатми қуръон, юбилей, вечер ва яна аллақандай ўтиришлар қилинади. Эл олдинга дастурхон ёзиш яхши нарса, аммо у обрў олиш, нимадир нарса йиғиб олиш учун бўлмаслиги керак. Хали айтаганимдай, эҳсон муҳтож одамларга берилиши керак. Унинг ўрнига биз дастурхонимиз бошида пули кўплар, амалдорлар, ўтиришни истаймиз. Кейин мақтаниб юрамиз: бизни тўйга ҳоқимлар келди, бизни тўйга мелисалар келди, тўйимизга институтни довлалари келди, деб. Бу нима? Ўша айтган меҳмонларимиз сизу бизнинг дастурхонимизга зормиди? Улар зор ҳам эмас, сиз қақирганингиздан хурсанд ҳам эмас. Бир беба-бечора

Ёмон нарса аёлларни ишлатиб пулни ёйиш. Бундай ташқаридан қараганда, аёлларни ишлатмай қўйиш жуда ваҳимали кўринади. Кўпчилик бунга қарши чиқиши табиий ҳам. Айниқса, кўчага чиқиб номаҳрамлар билан юришни яхши кўрадиган аёллар... яна айрим кишилар. Аслини олганда, аёлларни ишлатишдан давлат катта зарар кўради: касаллик варақаси, иш сифатлари, болаларнинг сарсон бўлиши... Бу — моддий зарарлар. Унинг устига бола тарбиясига қарамай... Эҳтимол, замонамизнинг шундай бузилиб кетишига кейинги 20-30 йил ичида аёлларнинг ёппа ишчи-хизматчи бўлиб кетиши ҳам бош сабабчилардан биридир. Демокриманки, динимиз, исломимизга қайтганимиз яхши бўлди. Зора бундан кейинги кунларимиз яхши бўлиб кетса.

Кейинги кунларимизнинг яхши бўлиши эмг олдин оналарга, кейин муаллимлар, боғча опаларга боғлиқ. Оилада ибрат билан болани тарбиялаш керак. Ваъз-насиҳат, дуқ-пўписа болани тарбияламайди. Сиз йиллаб ўргатинг, кўрқитинг, бир марта нотўғри қадам ташладингизми — тамом! Ҳамма тоат-ибодатингиз бекор кетади. Мана шу ўтирган уйимизни янгиламоқчи бўлдик. Тўғрироғи Ҳулможон шунча тақлифни қилди. Тош-ғишларини тўплашди, ёғоч-чўпни олиб келишди. Энди бошлаймак деганда, тўхтатдим. Қани, ўғлим, боланинг сотиб олганингиз ҳақидаги қорозда уни кўрсатинг, дедим. Ҳаммасини ўз кўзим билан кўриб, кейин бошладим. Мана, ҳаммамизнинг кўнглимиз ёруғ. Ўша Ҳулможон ўғлимни қачон дам олишини билмайдим. Барвақт туриб мол-қўйга қарайди, ишига боради, келиб яна уйда мол-қўй, дегандай. Шунинг учун унинг болалари ҳам ўшанда: чорвага астойдил. Хозир шундан фойда. Кўчадан топган пул кўчада кетади, уйдагиси уйда қолади, деб қулишамиз. Тўғрисиман-да!

Менинг сизлардан бирдан-бир ягона илтимосим бор. Маъ бoғча ҳам ишта қилиб қолди. Шу эрга эмг олдин халол, қорни тўқ, покиза қиз-жувоиларни ишта олсаларинг. Тўқ одам ўғиллик қилмайди, бировнинг ҳақидан қўрқмайди. Йил-йил бўлса, намозхон қилар бўлса, болаларни ҳам пок олиб юрса... Мухтар қилиб айтганда, болаларимиз шу боғчада худди ўз уйларидегидек, жойи келса уйларидан ҳам яхши юрса...

ди. Нима ҳам дердик, биз ҳам замон кишиларимиз, бинонинг нархи билан қизиқдик. Туман халқ таълими бўлимига Ҳулможон ака 50 миң ўтказибди, тўғрироғи, тумандагилар шунчага қабул қилиб олишибди. Одатда, ўн қўл қилган эҳсонни чап қўл бўлмаслиғи керак. На чора, қорозлар, қонунлар қулимиз. 50 миң сўмни эшитиб, Халил ота ва Ҳулможон акаларнинг ҳиммати, камтарлиғи ва саҳийлиғига яна бир марта таҳсин айтдим. 50 миң сўмга бутун қичик айвонча ҳам қуришининг иложи йўқлиғини қишлоқда яшовчи бола ҳам билади. Сафар давомида Ҳулможон ака хонадонда бўлдим. Камтарин, камсуқум Зухраҳон билан суҳбатимиз жуда қийин кўчди. Саволларимизга жавоб бергилари келмайди. Кўз — дил таржимони, деганларидек, у кишининг хоргин нигоҳларидан роппа-роса 210 кун уста боқиб чарчаганларининг гувоҳи бўлдик. Хомқўт қилиб кўрганнимизда, усталарни боқинишнинг ўзига... «Кўйинг, буларни ёзмаг, миннат бўлмасин... Қанча чарчаган бўлсак ҳам, ҳаммаси ўтиб кетди. Отанинг Ҳулможон аканингнинг қувончини кўриб, ҳамма чарчовим чиқиб кетган аллақачон. Мен ушаларнинг бир онлик севиночларига бутун умримни беришга тайёрман. Усталарни айтасиз, улар ўн киши, холос. Ҳар кун уларнинг ёнида дадасининг ўртоқлари ҳам бўлишди. Мисоли тўй, дейсиз. Ошна-оғайнилар, ака-укалар, оёсанларим ҳам қараб туришимизди. Ҳаммаларига раҳмат! Улар бўлмаса бизнинг қўлимиздан нимами келарди. Бунинг ичида анави мол-қўйлар ҳам бор...»

Зухраҳон уй бекаси, худди Халил ота оруз қилгандай. Хўш, шу аёли бекорчи деб бўладими? Тўрт ўғил, уч қиз, уч наварани боқиб, бошқалар ҳавас қилгудек қилиб тарбияласа, ҳовли тўла мол-қўйга қараса, яна йирик бир корхона раҳбари Ҳулможон акани чарчаб ишдан келганларида оқиқ чирой билан кўтиб олиб, бир зумда бутун чарчоқларини қайтариб ташлаб, эртаси ишга яхши кайфият билан кўзатиб қолса... Бунинг қайси ҳисобчи ёки ЭҲМ ҳисоблаб бера олади. Зухраҳоннинг ўрнида: «Сен ҳам олий маълумотли, мен ҳам олий маълумотли. Хўшқўчмиз теги. Мен ҳам телевизор кўришим керак, мен ҳам сай...

ҲАЖ ПУЛИ — БОҒЧАГА

АНДИЖОН ВИЛОЯТИ АНДИЖОН РАЙОНИДАГИ ҲАҚАН ҚИШЛОҒИДА ЯШОВЧИ ХАЛИЛ ОТА ТУХТАБОЙ УҒЛИ ҲАЖГА БОРМОҚЧИ БУЛИБ ТўПЛАГАН ПУЛЛАРИГА ҚИШЛОҒИДА 50 УРИНЛИ БОЛАЛАР БОҒЧАСИ ҚУРИБ БЕРДИ.



Ҳадисларда яхши гап бор: «Ўнг қўлинг қилган эҳсонни чап қўлинг билмасин». Бизнинг бу боғчамиз қандай қилиб овоза бўлиб кетганини билмай қолдик. Ҳатто туман газетасига ҳам чиқиб кетди. Майли, ошқора бўлди-бўлди. Ибрат учун бўлса, савоби тегаверадди. Ҳатто халқ таълими вазиригача бориб етибди, раҳматлар айтиди, шойлиқчи нома юборди, хурсандимиз. Ҳоло фарзларини бир амаллаб бажариб юргандим. Исломнинг бешикчи фарзи — ҳаж сафарини иккитиб қилганда, маблаг ҳам қилиб қўйгандим. Шу... туманда гап бўлибди — боғча қуриш масаласи. Ожунбобоев жамоа ҳужалиғи қурилиши бўйича оломлабди, уларни ҳам тунуниш керак. Болаларимиз маблагу ашё йўқлиғини билмаса, тушунмаса, келин-қизларимиз, худого шўкр, соғ-саломат эканлар, боғчаларни ўлдириб туришибди. Боғча керак, худласи! Шунда йишт заводиди ишлайдиган ўғлим Ҳулможон шартта боғча қурилишини бўйича олворибди. Беш ўғлим, бир қизим. 25 наварам, 4 чеварам емг шариб ишга тушиб кетишди. Улар ишлаб турганда мен ҳам четга чиқиб қолгим келмади. Жаннат оналарнинг оёғи остидадир, деганларидек, ҳажни шу боғчада кўрдим, уларга ёрдам қилиб қўя қолдим.

Илғари ҳатто уйда намоз ўқишга ҳам қўрқардик. Шунча замоналар эди. Тўплаган намоз ўқишини кўзлабдир. Неча ташвиш, неча гап-сузлар билан динимизни сақлаб қолдик. Оллага беадал шўкрлар бўлсинки, мана бундай эркинлик кунларига ҳам етиб келдик. Эвали... эркинлик кунларига ёшларимиз намоз ўқишмайди, рўза тутинмайди... Бу ҳам майли, бошқа илмга ҳам қизиқиши йўқ. Қуруқ ўйин-кулгу, айш-ишрат, чаёвчилик... Айрим одамлар ҳалимз динга қаршилик қилипти, эмиш: гўё диндорлар ҳадиддан ошиб кетяпти, дегандай. Исломда жамият учун, мамлакатни бошқаришга қарши айтилган бирорта сўз бормикан? Айрим раҳбарлар исломни «И»сини ўрганмай туриб, унга қарши гапиряшди. Ўзингиз ўйлаб кўринг: беш маҳал баданинг тозалаб ювган одам, беш маҳал жойнамозга бошини қўйиб оллоҳга сажда қилган одам қандай қилиб пора олади, қандай қилиб ўғиллик қилади? Беш вақт намоз шундай ташкил қилинганки, одамнинг энди фикри бузилай деганда, намоз вақти бўлиб қолаверади. Закотининг, садақанинг нимаси ёмон? Исломда энг

КўЗ—ДИЛ ТАРЖИМОНИ

Биз бугун ҳамма нарсани эҳдири билан бақолашга, қонунлар, нарқлар билан ўлчашга ўрганиб қолганмиз. Б.р дўстим (тарди — ижодимнинг биринчи «мулқиси». Газета ва журналларда ҳикоятларим босилса, биринчилардан бўлиб кўтарларди: «Зўр бўлибди! Газетада май-илан чиқибди, Табриқлайман. Ювай ли». Ушанга неча пул олсанг? Хўш... Газетанинг нархи уч тийин, 2 миң дон чинақар. Бир сон 6 миң сўм бўлса, бир бет 1,5 миң сўм. Бир бет ҳикоят бир ярим миңг бўлади. Уни сеъ ярим кунда ёзиб қўясан. Бир ой 30 кун...» П у тарзда санаб кетаверарди. Қани уни ишонтириб кўринг-чи, ҳикоя ёзиб бола тўғиш билан тенглигига. У сизни қўбинсининг устидан нево ёздиган чап қўли ёзғувига тепа-теғ қўйиб ҳисоблайди. Ушандай Халил отанинг эҳсонини ҳам кўпчилики неча пуллик экан деб сўрашдан бошлай-

ОЛ КАЛИШИНГНИ!

Ҳулможон ака билан суҳбатимиз Зухраҳон билан бўлган суҳбатдан ҳам қийинроқ кўчди. «Кўйинлар-е, буни ёзиб нима қила-сизлар. Ҳали боғчамиз чала, қиладиган ишларимиз кўп: айвон, ўйингоҳ, ичлик сув, йўлакчалар... Қолаверса... бир ривоят айтиб берай: Бир қишлоқда жуда обрўс балид, илмли мулла бўлган экан. Қишлоқда унинг айтгани-айтган, дегани-деган экан. У киши кирган хонадон обод, у кишининг назари тунган одам бообўр бўлиб кетаркан. Бир кун ҳамқишлоқларидан бир одам мулла буваннинг эътиборини қозонмоқчи бўлиб, у кишига халқий совға қилди. Мулла бува келишга муҳтож эмас экан, аммо ҳамқишлоқнинг сазасини ўлдирмаслик учун совгани қабул қилди. Қунлар ўтиб кўчада мулла бува келиш совға қилган ҳамқишлоқни кўриб қолди. Ҳамқишлоғи «Сен сизга келиш совға қилганим эсингизми, мен ўша кишиман», деганди мағрур ҳолда дам мулла буваннинг юзига, дам келишга қараб салом берибди. Мулла бува эътиборсизлик билан олиб, йўлида давом этди. Қунлардан бирда яна учрашиб қолди. Ҳамқишлоғи қанига саломни ўшандай қилиб берибди. Мулла буваннинг аччиғи чиқибди-ю, индамабди, алик ҳам олмабди. Ҳамқишлоқ мени кўрмабди, шекилли, дебди-ю, югуриб бориб мулла буваннинг олдига ўтиб, қайта салом берибди. Шунда мулла бува оёғидан келишини есибди-ю, ҳамқишлоғига иргитибди: — Ма, ол, калишингни, аммо энди мени тинч қўй, — деган экан. Ўшандай арзимас био билан чиқмаган газетамиз қолмапти. Эҳсонимиздан мақтаншимиз қўпайиб кетмасин...

Ҳақан қишлоғидан, у ердаги саҳий оила, болажон тарбиячилардан кўнглимиз тўлиб қайтди ва Халил отадек отахонларимиз бор экан, мустақил жумҳуриятнинг ёрқин кунларига, унинг яқинлиғига ишондик. Мухаммад СОДИҚ. СУРАТЛАРДА: янги боғча ҳаётдан лавҳалар.



